

Uppsats

Konstruktionen av en karismatisk ledare

En jämförande studie av Raël och L. Ron Hubbard

Författare: Björn Westerblom

Handledare: Liselotte Frisk

Examinator: Gull Törnegren

Huvudområde: Religionsvetenskap

Kurskod: RK2027 Religionsvetenskap III med didaktisk
inriktning

Poäng: 7,5

Betygsdatum: 2019-06-07

Högskolan Dalarna

791 88 Falun

Sweden

Tel 023-77 80 00

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera uppsatsen i fulltext i DiVA. Publiceringen sker open access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av uppsatsen.

Open access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten open access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (fritt tillgänglig på nätet, open access):

Ja

Nej

Abstract

Syftet med detta arbete är att använda en komparativanalys för att påvisa likheter och olikheter hos två ledare för nya religiösa rörelser; den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan. Uppsatsen utgår från en kvalitativ metod där rörelsernas eget material såväl som publicerade texter från forskare som studerat rörelserna studerats. Ledare av olika rörelser tillskrivs ofta en karisma vilket får människor att följa dem. Karisma behöver inte bara vara knutet till en person utan även till föremål som exempelvis texter hen producerat. Processen där följarna till en person med karisma lär sig känna igen och erkänna ledarnas karisma kallas karismatisering. De två begreppen har undersökts av Eileen Barker och uppsatsen undersöker hur dessa processer gestaltats när de två ledarna Raël och L. Ron Hubbard beskrivs av sina respektive rörelser.

Uppsatsen har kunnat visa att de två ledarna tillskrivs unika egenskaper och kunskaper som gör dem till mer än vanliga människor. De två ledarnas beskrivs som utvalda av en högre makt för att kunna leda människor till ett bättre liv och mående. Uppsatsen har kunnat visa att de två ledarna som undersökts tillskrivits karisma av sina rörelser och hur de fått den tillskriven genom de hagiografier som skapats för att beskriva deras liv som unika.

Nyckelord: Raël, L. Ron Hubbard, Barker, Karisma, Karismatisering

Innehåll

1.Introduktion	4
1.1Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar.....	4
1.3 Tidigare forskning.....	4
1.4 Material.....	6
1.4.1 Raeliska rörelsen.....	6
1.4.2 Scientologikyrkan	6
1.4.3 Karisma.....	7
1.5 Metod	8
1.6 Disposition.....	9
2. Teoretiska perspektiv.....	9
3.Raeliska rörelsen	11
3.1 Raeliska rörelsen och dess bakgrund i korthet	11
3.2 Framställningen av Raël.....	12
4.Scientologikyrkan.....	15
4.1 Scientologikyrkan och dess bakgrund i korthet.....	15
4.2 Framställningen av Hubbard.....	17
5. Jämförande analys	18
5.1 Legitimitet.....	19
5.2 Auktoritet.....	19
5.3 Karismatisering	20
5.4 Slutsats.....	21
6. Diskussion	21
7. Metoddiskussion.....	23
8.Sammanfattning.....	24
9.Referenser	25

1. Introduktion

1.1 Bakgrund

Scientologikyrkan och den Raeliska rörelsen är internationellt etablerade nya religiösa rörelser. Scientologikyrkan är grundad av L. Ron Hubbard och den Raeliska rörelsen av Claude Vorillhon (Rael), båda ledare som beskrivs som karismatiska.

Att läsa om Hubbard och Rael i kurslitteraturen har väckt ett intresse hos mig att djupare studera framställningen av dessa ledare inom respektive rörelse. En intressant fråga är om sättet en person framställs på kan ha en betydelse för om denne uppfattas som karismatisk. Jag har personligen ingen koppling till samfunden men är intresserad av deras dragningskraft. Precis som inom andra livsåskådningar och trossamfund finner sökande över hela världen sina svar inom Scientologikyrkan och den Raeliska rörelsen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka framställningen av de två ledarna i en komparativ kontext samt diskutera dessa framställningar utifrån vissa aspekter av Eileen Barkers teoretiska perspektiv om karisma och karismatisering.

1. Hur framställs grundarna Raël inom den Raeliska rörelsen och L. Ron Hubbard inom Scientologikyrkan?
2. Vilka likheter och skillnader finns det i framställningarna av de två ledarna med fokus på hur deras legitimitet och auktoritet framstår?
3. Hur kan framställningarna relateras till teoretiska perspektiv om karisma och karismatisering?

1.3 Tidigare forskning

Nya religiösa rörelser är ett område där det finns mycket tidigare forskning. Mängden forskning kring Scientologikyrkan är dock mer omfattande jämfört med den kring den Raeliska rörelsen. Scientologikyrkan finns, till skillnad från den Raeliska rörelsen, beskriven i de flesta samlingsverk som exempelvis i *The Oxford handbook of new religious movements*. Nedan presenteras den viktigaste forskningen på området.

Sociologen Roy Wallis (1945–1990) har skrivit flera olika teser om nya religiösa rörelser, hans arbete har resulterat i sju kännetecken för en kult vilka används än idag, anmärkningsvärt är att han utgått från Scientologikyrkan. Detta sammanställdes i boken *The elementary forms of a new religious life* (1984) som undersöker de rörelser som uppstod 1960–1970 och deras spridning.

Liselotte Frisk är professor i religionsvetenskap, verksam vid Högskolan Dalarna. Fokus i Frisks arbeten kretsar kring nya religiösa rörelser, däribland Scientologikyrkan. Hon har publicerat flera verk inom området med fokus på hur religiositet kan gestaltas. Hennes senaste arbete skrev hon tillsammans med Peter Åkerbäck och Sanja Nilsson, *Children in Minority Religions: Growing up in Controversial Religious Groups* (2018). Boken handlar om att växa i en rörelse och hur det påverkar en persons vardagliga liv.

Ett av de större arbetena om den Raeliska rörelsen har författats av Susan J. Palmer, kanadensisk religionssociolog. Hon erbjuder en beskrivning av ledaren Raël och hur han framställs, dock inte utifrån Weber och Barkers begrepp karisma och karismatisering vilket denna uppsats ämnar göra. Uttrycken karisma och karismatisering kommer förklaras och definieras djupare längre fram i uppsatsen.

En viktig artikel kring den Raeliska rörelsen är 'Is God a Space Alien? The Cosmology of the Raëlian Church' (2000) författad av George D. Chrüssides, författare och doktor i filosofi, aktiv på Oxfords universitet. Artikeln handlar bland annat om vad som särskiljer den Raeliska rörelsen från andra så kallade UFO-rörelser samt vilka värderingar som finns inom gruppen. Artikeln lyfter exempelvis varför forskning och utbildning anses viktigt för rörelsens följare.

Scientologikyrkan är en så kallad "closed source" religion, detta innebär att deras material endast finns tillgängligt för den invigda medlemmen. Rörelsen, precis som den Raeliska rörelsen, omges av rykten och antaganden. Det finns flera studier som berör Scientologikyrkan och vissa av dem kommer presenteras vidare under material. De tidigare studierna har utgått ifrån att studera rörelsen i sin helhet eller hur ledaren Hubbard framställs separat, det som inte undersökts är hur hans karisma bidragit till att han fick så många följare. De flesta studier om Scientologikyrkan är kvalitativa, liksom denna uppsats, men har ett annat fokus.

Max Weber (1864–1920) var en tysk sociolog som författat viktiga teorier kring bland annat karisma och hur en ledare kan få erkänd makt. Weber ses som en av de ursprungliga grundarna till sociologi och har, liksom Karl Marx, utformat teorier kring exempelvis karisma. Flera personer har följt i hans fotspår och vidareutvecklat eller utgått från hans teorier.

Eileen Barker är professor inom sociologi och har forskat på området nya religiösa rörelser och kulturer. Hennes begrepp *karismatisering* är viktigt i resonemang kring ledare inom nya religiösa rörelser. Hon har gjort en liknande studie likt denna men med fokus på pastor Moon och hans rörelse Familjefederationen för Världsfred och Enighet. Boken *The Making of a Moonie* (1984) studerar ledaren Moons karisma och vilket inflytande det gav honom.

Sammanfattningsvis går det att säga att den tidigare forskning som presenterats kring dessa två nya religiösa rörelser fokuserar på vardera

rörelser för sig i en annan kontext. Denna uppsats ämnar jämföra den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkans ledare utifrån karisma och karismatisering, vilket inte tidigare gjorts.

1.4 Material

Inför skrivandet av denna uppsats har ett brett material på området nya religiösa rörelser med fokus på Scientologikyrkan, Raeliska rörelsen och karisma gått igenom, så väl akademisk forskning som rörelsernas egna publikationer. Eftersom detta arbete utgår från en komparativ analys var det viktigt att hitta likvärdigt material om respektive rörelse i det slutgiltiga valet av källor. Detta för att kunna göra en korrekt bedömning och jämförelse mellan de två ledarna och sättet de framställs på.

Material har sökts via Högskolan Dalarnas databas Summon där flera böcker funnits tillgängliga. Högskolan Dalarna har även en funktion kopplad till Libris vilket möjliggjort sökandet av information i svenska bibliotekskataloger. Handledaren för uppsatsen har stor kunskap på området och har bidragit med tips kring viktigt material. Det har även gått att söka i DiVA-portalen efter tidigare arbeten kring Scientologikyrkan och den Raeliska rörelsen.

1.4.1 Raeliska rörelsen

Palmers bok *Aliens Adored: Rael's UFO Religion* (2004) är en av få forskningsunderlag som beskriver den Raeliska rörelsen på djupet och var därmed ett självklart underlag vad gäller denna rörelse.

Artikeln 'Is God a Space Alien? The Cosmology of the Raëlian Church' (2000) författad av George D. Chryssides, användes för att få en större bredd vad gäller källor kring den Raeliska rörelsen.

Raeliska rörelsen har på sin hemsida publicerat en av Raëls egna texter *Budskapet från utomjordingar* (2002) som innehåller vitala delar för uppsatsen, däribland bilden av Raël. Hemsidan är <https://sv.rael.org/home> där bland annat Raëls egna texter finns publicerade.

1.4.2 Scientologikyrkan

James R. Lewis är en amerikansk professor inom religionsstudier. Lewis har redigerat boken *Scientology* (2009) vilken är en närmare studie av Scientologikyrkan samt *Handbok of Scientology* (2015) vilken djupdyker än mer i Scientologikyrkans essens.

Den forskning av Refslund Christensen som används i detta arbete är en kvalitativ undersökning kring hur Scientologikyrkan och i viss mån Hubbard själv, valt att beskriva hans liv och på så sätt skapa den bild som rörelsen har av honom idag.

The Cambridge companion to New Religious Movements (2012) är en samlingsbok kring nya religiösa rörelser sammanställd av Olav Hammer, dansk professor i religionsstudier och Mikael Rothstein, professor i religionshistoria. I boken återfinns ett intressant kapitel kring Scientologikyrkan författat av Douglas E. Cowan, professor i religionsstudier, som heter Researching scientology: perceptions, premises, promises and problematics.

Dorthe Refslund Christensen är en dansk religionshistoriker aktiv vid Århus universitet som 2004 publicerade en text i boken *Controversial New Religions* (2004). Texten handlar om det material som Scientologikyrkan publicerat om Hubbards liv.

Liselotte Frisk, professor i religionsvetenskap, verksam vid Högskolan Dalarna, har skrivit boken *De nya religiösa rörelserna - vart tog de vägen?: en studie av Scientologi-kyrkan, Guds Barn, Hare Krishna-rörelsen, Moon-rörelsen och Bhagwan-rörelsen och deras utveckling över tid* (2007) som används i denna uppsats. Boken erbjuder komplement till de andra böckerna om exempelvis Scientologikyrkan. Frisk kommer i boken fram till flera viktiga slutsatser exempelvis hur Hubbards ledarskap, egna forskning och karisma gestaltas.

Det finns två hemsidor som drivs av Scientologikyrkan där visst material om Hubbard finns publicerat på svenska vilket ger en bild av hur Hubbard som person framställs av Scientologikyrkan. Det mest problematiska med hemsidornas struktur är att de går ihop med varandra, klickar man på vissa länkar flyttas man runt mellan dem. Den mesta informationen kommer dock ifrån <http://www.Lronhubbard.se> eftersom den är mer fokuserad på ledaren än på själva tron.

1.4.3 Karisma

Weber har publicerat flera böcker kring området karisma och de teorier han har utvecklat har legat till grund för nya teorier av andra forskare. Webers definition av karisma och institutionaliseringsprocessen har varit av stor vikt i detta arbete utifrån ett teoretiskt perspektiv såväl som Barkers teori om karismatisering. Hans texter finns bland annat i *'Max Weber: On Charisma and Institution Building'* (1968) vilken studerats för denna uppsats.

Barker har skrivit kapitlet Charismatization: The social production of 'an ethos propitious to the mobilization of sentiments' i *Secularization, Rationalism and Sectarianism* (1993). Kapitlet används i detta arbete för att definiera olika begrepp men även för att studera de två ledarna.

Catherine Wessinger är en amerikansk professor i religionshistoria som formulerat begrepp kring karisma. Wessinger har skrivit kapitlet Charismatic leaders in new religions i *The Cambridge companion to New Religious Movements* (2012) som undersöker karisma.

1.5 Metod

En kvalitativ metodform har använts vilket innebär att underlaget begränsats till ett fåtal noga utvalda källor. Uppsatsen sammanställer forskning, samt material om och av organisationerna. I jämförelseprocessen av de två ledarna har en komparativ metod använts utifrån Denks bok *Komparativ metod – förståelse genom jämförelse* (2002). Metoden har valts då den metodiskt möjliggör jämförelse utifrån likvärdig information.

Denk menar att det finns flera steg i att utforma en komparativ analys där den första är att identifiera själva forskningsfrågan samt sedan skapa ett samband till arbetet och de teorier man utgår ifrån, i denna uppsats ifrån begreppen karisma och karismatisering.¹ Denk betonar vikten av att redan vid den inledande fasen av ett arbete som utgår från en komparativ studie göra en undersökningsdesign. Detta innebär att skaparen av undersökningen tänker igenom *vad, vem/vilka, under vilken tid och hur* något ska undersökas.² Detta arbete inleddes med att utforma en plan, enligt Denk en undersökningsdesign, i vilken arbetets frågeställningar fastslogs. Utifrån dessa lades fokus på vad och vilka so skulle undersökas; den Raeliska rörelsen och dess ledare Raël samt Scientologikyrkan och dess ledare Hubbard. Undersökningsdesignen har verkat som utgångspunkt och riktlinje under arbetets gång.

Enligt Denk är det viktigt för den komparativa analysen att det som undersöks inte hamnar i ett så kallat nivåfelseslut. Det innebär att de två objekten som analyseras inte är jämlika eller jämförbara vilket kan leda till felaktiga slutsatser.³ Utifrån detta har det varit viktigt att hitta ett jämlikt och jämförbart underlag om Rael och Hubbard för att nå en giltig slutsats. Detta har till viss del varit svårt då det finns mycket mer forskning och material kring Scientologikyrkan jämfört med den Raeliska rörelsen.

Vidare lyfter Denk begreppsvaliditet vilket innebär att en komparativ studie behöver likvärdiga begrepp för att kunna göra en rättvis analys och jämförelse.⁴ Detta menar Denk också kan vara det problem som analysmetoden kan möta. Det kan enligt författaren ibland vara komplicerat att identifiera eller ta med alla faktorer som leder fram till en studies resultat vilket kan resultera i en felaktig slutsats.⁵ Under arbetets gång har jag försökt använda likvärdiga begrepp vad gäller den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan vilket varit en förutsättning för att möjliggöra en jämförelse av de två rörelserna.

¹ Denk 2002 s. 17,32,50,73, 98

² Denk 2002 s.32

³ Denk 2002 s.17

⁴ Denk 2002 s.50

⁵ Denk 2002 s. 73

1.6 Disposition

Uppsatsens första del består av en inledning med syfte och frågeställning samt en kort bakgrund kring ämnesval. Uppsatsens andra del innehåller en beskrivning av teoretiska perspektiv samt en sammanställning av det material som inhämtats kring Scientologikyrkan och den Raeliska rörelsen och deras respektive ledare. I den tredje delen följer en analys och diskussion där syftet är att, utifrån en komparativ metod, belysa de likheter och skillnader som finns mellan de två ledarna samt diskutera dem i förhållande till karisma och karismatiseringprocessen. Avslutningsvis ges en slutsats och en sammanfattning av vilka resultat som arbetet har gett.

2. Teoretiska perspektiv

Begreppet karisma är brett och har olika innebörd utifrån i vilket sammanhang det används. För att studera de två ledarnas karisma utgår uppsatsen ifrån Max Webers verk *On Charisma and Institution Building* (1968) såväl som Eileen Barkers arbete från *Secularization, Rationalism and Sectarianism* (1993). Catherine Wessingers diskussion kring begreppet karisma är också av stor vikt.

Chaterine Wessingers kapitel diskuterar olika former av karisma och hur det gestaltas inom nya religiösa rörelser. Wessinger lyfter att karisma kan gestaltas på flera olika sätt och innehas av mer än bara en människa. Det hon menar är att det finns en möjlighet att exempelvis ett föremål eller nation kan tillskrivas karisma som påverkar följarna. Karismatiska ledare framställs ofta som att de har krafter som är extraordinära och de framhåller sig själva som en form av frälsare eller tidigare levande frälsare.⁶

Weber framförde en teori om att det gick att identifierade tre grunder på vilka auktoritet kan baseras på. Den första grunden är den rationella och vilar på de juridiska lagar vi omfattas av i samhället. Den andra grunden är den traditionella, hit kan vi räkna exempelvis kyrkans makt.⁷ Den tredje är den karismatiska vilket innebär att auktoriteten vilar på den utvalda individens uttalande kring vad som är rätt eller fel. Enligt Webers teori baseras karismatisk auktoritet på följarnas känsla av samhörighet inom rörelsen. Rörelsen bekräftar att den lydning som den karismatiska auktoriteten begär är rimlig och rätt.⁸

Weber menade att ledaren inom en religiös rörelse inte får makten genom exempelvis stadgar eller ett arv. Ledarens makt kommer istället från hans förmåga att bevisa sina övernaturliga egenskaper. Detta gör att rörelsen kan åsidosätta de lagar som gäller i samhället och förlita samt åtlyda sig enbart till de som ledaren presenterar.⁹ Weber utvecklar sina teorier

⁶ Wessinger 2012 s.91

⁷ Det Weber menar att människor på ren rutin erkänner kyrkans makt och inflytande i samhället. Eftersom samhället har utvecklats sedan Weber författade modellen kan den verka förlegad för vissa. Däremot har kyrkan historiskt haft ett stort inflytande i samhället.

⁸ Weber 1968 s.40,50

⁹ Weber 1968 s.22, 24

genom att fastslå att karisma har ett väldigt instabilt värde, ledaren kan enkelt förlora karisman och den auktoritet som kommer med den. Den karismatiska ledaren får och bibehåller sin karisma genom att fortsätta uppvisa sina förmågor.¹⁰

Weber menade att frivilligt sammankopplade grupper där samarbetet sker frivilligt ofta följer ledaren när de får en order/uppmaning. Anledningen till detta är att följarna till den karismatiska ledaren har valt att frivilligt ge ledaren den makten.¹¹

Karismatisering är, enligt Barker, den process som sker när följarna av en karismatisk ledare lär sig identifiera och acceptera dennes karisma. I processen accepterar följarna ledarens obegränsade makt.¹² Till denna process går det även att räkna momentet då den nya medlemmen får lära sig vad som gör ledaren unik och vilka tecken det finns att hen är ämnad för något större. Det kan handla om de historier som omger den karismatiska ledaren och bragder hen genomfört nyligen eller tidigare i sitt liv. Barker menar att den person som nyligen anslutit sig till en ny religiös rörelse är mer öppen för att ta till sig sina nya läror. Detta beror på att den sökande har övergett sina gamla värderingar och därmed vågar vara mer öppen för att prova nya idéer och krav som ställs.¹³

Barker ser auktoritet som en legitimerad form av makt som kan praktiseras först när följare tror att en person (ledaren) har rätt att säga till dem vad de ska göra och anta att de kommer följa detta. Karismatisk auktoritet däremot föreskrivs en person som fått en särskild gåva av gud och/eller besitter en personlig karaktär som gör hen extraordinär och speciell.¹⁴ Det är således skillnad på legal/ rationell auktoritet som utövas av exempelvis en myndighet och karismatisk auktoritet. Den förstnämnda appliceras på ett begränsat område medan den senare ofta appliceras på en persons hela tillvaro. En karismatisk auktoritär ledare styr ofta följarens hela tillvaro.¹⁵

Karismatiska ledare skriver ofta sina egna regler och har rätt och möjligheten att ändra dessa utan förvarning. Detta gör dem oförutsägbara men också ofelbara och inte möjliga att ifrågasätta.¹⁶

Karismatisk auktoritet skapas i sociala processer inom gruppen som leds av en karismatisk ledare. En ledares karisma ses ofta inte av utomstående utan är något som följarna lär sig att se när de väl är i rörelsen.¹⁷

¹⁰ Weber 1968 s.7, 22

¹¹ Weber 1968 s.15

¹² Barker 1993 s.183–184

¹³ Barker 1993 s.190

¹⁴ Barker 1993 s.182

¹⁵ Barker 1993 s.183

¹⁶ Barker 1993 s.183

¹⁷ Barker 1993 s.184

3.Raeliska rörelsen

3.1 Raeliska rörelsen och dess bakgrund i korthet

Den Raeliska rörelsen är en ny religiös rörelse som uppstod 1973 då ledaren Raël (född Claude Vorilhon) sade sig ha mött utomjordingar för första gången. Enligt Raël blev han ombordtagen på ett UFO under sex dagar, han fick då kunskap om hur jorden skapats från i huvudsak utomjordingen Elohim.¹⁸ Sedan 1980-talet är den Raeliska rörelsen en världsomspännande rörelse med huvudcentrum i Kanada.¹⁹

Raël menar att rörelsen är en ateistisk religion baserad på vetenskap. Han förnekar Darwins teori om evolution.²⁰ I en publikation som finns översatt till svenska beskrivs hur utomjordingar skapat och designat allt liv på jorden, vilket kan anses vara normbrytande.²¹ Chryssides skriver i sin artikel att rörelsen anser att många av världens problem kan lösas genom att tillåta exempelvis genmodifierad mat samt ändra i människors arvsmassa.²²

Den Raeliska rörelsen är normbrytande genom sin tro på att utomjordingar besitter kunskapen att skapa evigt liv, en teknik som den Raeliska rörelsen menar att de nu lärt sig och är på väg att utveckla.²³ Medlemmar i rörelsen tror inte på en själ likt det begrepp som används inom de abrahamitiska religionerna. Istället säger Raël att det inte finns någonting efter döden om inte vetenskap används för att ändra på det.²⁴ En följares minnen och personlighet finns i hans DNA och därför sparas medlemmars DNA för framtida bruk. Genom företaget Cloneaid,²⁵ som är sammankopplat med den Raeliska rörelsen, är tanken att man i framtiden ska kunna ”återuppväcka” medlemmar genom kloning.²⁶ Den Raeliska rörelsen säger sig redan ha klonat ett barn i början av 2000-talet, men det saknas bevis för detta. Händelsen var väldigt kontroversiell och omskriven när rörelsen gick ut med detta. Föräldrarna och det klonade barnet ska nu hålla sig undan media för att undvika ytterligare uppståndelse.²⁷

Rörelsen tror att utomjordingar kommer till jorden 2035, vilket är något som förmedlats till Raël under en telepatiske kommunikation. En ambassad ska vara färdigställd till dess för att ta emot utomjordingarna.²⁸

¹⁸ Palmer 2004 s.35

¹⁹ Palmer 2004 s.66

²⁰ Palmer & Sentes 2012 s.170, 172

²¹ Raël 2002 s.55

²² Chryssides 2000 s.48

²³ <https://sv.rael.org/faq>

²⁴ Raël 2002 s.95

²⁵ Skapat av en medlem däremot är Raël officiellt inte iblandad

²⁶ Palmer & Sentes 2012 s.171, 179

²⁷ Palmer & Sentes 2012 s.180

²⁸ Raeliska rörelsens hemsida 2019

Det är samfundets tro att samtliga medlemmar kan skicka sina tankar genom telepati till utomjordingarna. Däremot kan endast Raël ta emot de svar som skickas tillbaka och återberätta dessa för medlemmarna.²⁹

Den Raeliska rörelsen förespråkar fri sexualitet, vilket även det kan anses vara normbrytande. Rörelsens syn på sexualitet har varit mycket omtalad då den frångår den heterosexuella normen.³⁰ För en del medlemmar är sex en vital del när det kommer till att nämna vad som lockar dem till rörelsen.³¹ På sin hemsida skriver rörelsen själva att de stödjer fri sexualitet och att de accepterar alla människor inom HBTQ spektrumet.³² Förutom på hemsidan så står det i den text Raël publicerat att Elohim³³ berättat för honom att de som skapat mänskligheten inte tror på att man måste leva i monogami. Elohim och de andra tror på att man själv ska få bestämma om man vill leva med en eller flera partners. De som lever i par gör det men kan bryta detta närsomhelst utan att svartsjuka eller bråk om ett sådant beslut uppstår.³⁴

Den Raeliska rörelsen har genom åren varit omtalad i media utifrån normbrytande åsikter och trosuppfattning. Rael anser dock att media försöker sprida en bild av rörelsen som inte överensstämmer med verkligheten³⁵.

3.2 Framställningen av Raël

Raël (Claude Vorilhon) föddes 1946.³⁶ Han inledde sitt arbetsliv som journalist med inriktning på racing för att sedan uppfylla sin dröm och bli förare inom den sport han följt så länge. Rörelsen beskriver Raël som en mycket talangfull och framgångsrik racingförare.³⁷ Raël framhäver att tävling är ett sätt att dämpa krigarinstinkter, skulle människor få tävla mer under organiserade förhållanden skulle antalet krigskonflikter på jorden minska.³⁸ 1974, en månad efter att reglerna kring racing begränsades genom beslut av premiärministern, ska Raël för första gången ha mött utomjordingarna och därefter inleddes hans karriär som ledare för en ny religiös rörelse.³⁹

Vid det första mötet med utomjordingarna berättade Elohim att han och de andra utomjordingarna hade följt Raël ända sedan han föddes och att Raël redan från födseln var speciell och utvald.⁴⁰ Elohim pekade ut Raël som

²⁹ Chryssides 2000 s.44

³⁰ Palmer & Sentes 2012 s.177–178

³¹ Palmer 2004 s.128

³² <https://sv.rael.org/faq>

³³ Tidigare namnet för gud i Gamla Testamentet

³⁴ Raël 2002 s.66

³⁵ <https://sv.rael.org/faq>

³⁶ Raël 2002 s.78, 80, 82

³⁷ <https://sv.rael.org/rael/?racer>

³⁸ Raël 2002 s.68

³⁹ Palmer 2004:34

⁴⁰ Raël 2002 s.10

den person som ska rädda mänskligheten och gav honom namnet Raël då det betyder budbärare.⁴¹

Den Raeliska rörelsen började ta form 1974, kort efter Raëls första möte med utomjordingarna, till en början som en mer löst sammansatt rörelse med Raël i centrum. Året därpå strukturerade Raël om samfundet genom att avsätta hela den sittande styrelsen och sätta in lojala medarbetare på viktiga poster. Genom att göra detta stärkte han sin position som ledare och hans roll blev än mer framträdande.⁴²

Vid det andra mötet med utomjordingarna berömdes Raël av Elohim för att ha skapat rörelsen men Elohim uttryckte också att det var beklagligt att inte alla människor förstod Raëls viktiga roll. Vi detta möte presenterade utomjordingen Jahve sig för Rael och han fick träffa Jesus och Mohammed.⁴³ Rörelsen framställer Rael som något av en son till utomjordingen Javhe och halvbror till Jesus och Buddha. Mötet avrundades genom att Jahve förtydligade den stora roll som Raël har för mänskligheten. Jahve förklarade att Raël är utomjordingarnas ambassadör på jorden, den sista profeten, och att hans ankomst förutspåtts inom alla tidigare religioner. Det förväntas av Raël att han likt en fåraherde ska föra tillbaka flocken till vattenhållet.⁴⁴ Detta är den bild som följarna tycks ha av Raël än idag.

Raël är aktiv vad gäller publikationer av eget material. Rörelsen har en web shop⁴⁵ där Raëls texter kan köpas i skrift eller som ljudböcker. Hans texter finns även publicerade på andra hemsidor⁴⁶. Raël skriver musik och har enligt egen utsago producerat över 200 låtar. Hans musik finns delvis att ladda ner på hemsidan gratis. På rörelsens Youtube kanal kan man ta del av Raëls föreläsningar samt videos som ska illustrera och beskriva mötet med utomjordingarna.⁴⁷ Syftet med samtligt material verkar primärt vara att guida medlemmar och sprida Raëls visioner. Enligt Palmer & Sentes är det genom dessa alster som Raëls karisma etablerats och spridit sig till sökande personer.⁴⁸

Raël skriver i en av sina publikationer att utomjordingarna har gett honom den korrekta versionen av Bibeln och att Raël nu är den som besitter sanningen när det kommer till den heliga skriften. I den korrekta versionen är det Elohim som skapat jorden som ett av sina vetenskapliga projekt.⁴⁹ Raël förmedlar att utomjordingarna förutspått att Raël kan komma att motarbetas och förlöjligas av de som inte förstår eller kan acceptera sanningen. Det är bara de intelligenta som kommer att följa honom till en

⁴¹ Raël 2002 s.54, 56

⁴² Palmer 2004 s.37

⁴³ Raël 2002 s.91, 96, 99, 101

⁴⁴ Raël 2002 s.107

⁴⁵ <https://sv.rael.org/shop/products.php?c=ca>

⁴⁶ <https://raelianews.org/>

⁴⁷ <https://www.facebook.com/>

⁴⁸ Palmer & Sentes 2012 s.175

⁴⁹ Raël 2002 s.13, 42

början och inse vikten av hans uppdrag.⁵⁰ De som väljer att inte följa honom stödjer den kristna kyrkan och de militära makter som gör jorden till en sämre plats, de vill inte vara del av den kommande gyllene tidsåldern.⁵¹ Här trycker Raël tydligt på hur utvald han är och hur viktigt det är att människor följer honom, det är den enda rätta vägen.

Raël har i flera uttalanden uppmanat sina följare att ha ett negativt bemötande mot media. Samtidigt står han gärna själv i centrum och låter sig uppvaktas av media för att upprätthålla bilden och myten om sig själv.⁵² Han har ofta framträtt i media som en provokatör genom att beröra känsliga ämnen. Ett exempel är när han gick ut i media och förespråkade en sänkt ålder på rösträtt.⁵³

Om man följer Raëls utveckling som ledare framträder ett mönster av en man som successivt uppnått mer och mer auktoritet. Från början var han mer jämlik med församlingsmedlemmarna och det fanns exempelvis inget krav på ett speciellt bemötande gentemot honom. Idag förväntas däremot medlemmarna buga för Raël när de möts. Palmer beskriver att ingen fick sätta sig ned på ett av rörelsens möten som hon besökte innan Raël gett dem ett tecken för detta.⁵⁴

Raël vill inte själv se sig som en messiasgestalt men Palmer skriver att hon uppfattar det som att medlemmarna ser och behandlar honom som det.⁵⁵ Raël menar att han endast förmedlar de budskap som utomjordingar skickar till honom genom telepati.⁵⁶ Medlemmarna i rörelsen skulle kunna ifrågasätta att Raël är den enda som har denna förmåga eller huruvida han återger exakt det som utomjordingarna säger men medlemmarna tycks, enligt Chryssides, lita blint på det han säger.⁵⁷ Rörelsen skriver på sin hemsida om hur vanligt det är inom olika religioner att vänta på en frälsare eller liknande men att deras väntan är över eftersom de har Raël.⁵⁸ Följarna talar ofta gott om honom och lyfter fram vilken stor person han är. En biskop inom rörelsen, utsedd av Raël, beskriver Raël som jordnära och liknar honom vid Jesus.

1984, efter ungefär 10 år av att driva rörelsen, försvann Raël en period från rampljuset. Raël menade att rörelsen behövde lära sig att stå på egna ben. Vad som faktiskt hände under denna period är oklart, en del rykten menar att han var sjuk medan andra menar att han fördes bort av utomjordingar. En liknande händelse skedde några år senare 1987. Raël har i efterhand hävdat att han var utbränd. Något som visar på Raëls starka ledarroll är att han kunde försvinna under en tid för att sedan oproblematiskt återta rollen

⁵⁰ Raël 2002 s.60–61

⁵¹ Raël 2002 s.68

⁵² Palmer 2004 s.53

⁵³ Palmer 2004 s.67–68

⁵⁴ Palmer 2004:46, 97, 102

⁵⁵ Palmer 2004 s.57

⁵⁶ Palmer 2004 s.100

⁵⁷ Chryssides 2000 s.52

⁵⁸ <https://sv.rael.org>

som ledare över rörelsen utan att ha förlorat trovärdighet eller auktoritet hos sina följare.⁵⁹

4. Scientologikyrkan

4.1 Scientologikyrkan och dess bakgrund i korthet

Scientologikyrkan är, precis som den Raeliska rörelsen, en ny religiös rörelse som skapats och till stor del kretsar kring en person, i det här fallet Lafayette Ron Hubbard. Den första riktiga kyrkan för troende scientologer byggdes 1954 men själva ideologin skapades redan 1952 av Hubbard. Scientologikyrkan är idag en världsomspännande rörelse med sitt högsäte i USA. Hubbard avled 1986 och efterträddes av David Miscavige.⁶⁰

Scientologikyrkan hävdar att de är världens snabbaste växande religion och att de är den enda religion som faktiskt växer i antalet medlemmar. Enligt Cowan är dessa påståenden skapade av dem själva för att få ett större inflytande i samhället.⁶¹

Scientologikyrkan erbjuder, enligt sin hemsida, en exakt väg som leder till fullständig och säker förståelse av ens sanna andliga natur och förhållande till sig själv, familj, grupper, alla livsformer, det materiella universum, det andliga universumet och det högsta väsendet. Scientologin riktar sig till anden inte till kroppen.⁶²

Det finns enligt scientologins lära åtta dynamiker som används för att förbättra livet. Dessa ska ses som principer som hjälper den troende i allt från vardagsfrågor till stora existentiella frågor. Dessa olika dynamiker är följande: Jaget, Skapandet, Gruppens överlevnad, Släktet (människosläktet), Livsformer, Det fysiska universumet, Andliga dynamiken och slutligen Oändligheten.⁶³ För troende inom Scientologikyrkan försöker man uppnå tillståndet ”clear” vilket kortfattat innebär att personen uppnått ett tillstånd då hen lämnat sitt reaktiva sinne, är fri i sitt känsloliv och kan tänka självständigt.⁶⁴

Audiotering är den process i vilken en person gör sin resa mot tillståndet ”clear”. En audiotering leds av en auditör som använder ett instrument skapat av Hubbard som heter E- mätare. Syftet med audiotering är att personen ska komma till roten med sitt psykiska mående och lösa ut de ”knutar” som kan finnas i det underliggande medvetandet. E-mätaren kan mäta andlig upprördhet.⁶⁵

⁵⁹ Palmer 2004 s.54–55

⁶⁰ Bromley 2009 s.88

⁶¹ Cowan 2009 s.54, 55

⁶² Scientologikyrkans hemsida

⁶³ <https://www.scientologi.se/what-is-scientology/basic-principles-of-scientology/eight-dynamics.html>

⁶⁴ <https://www.scientologi.se/what-is-dianetics/basic-principles-of-scientology/the-clear.html>

⁶⁵ Melton 2009 s.21, 22

Något annat som är viktigt för de troende är Opererande Thetan (OT), vilket kort kan beskrivas som personens ande eller själ. En person kan uppnå olika nivåer av OT, vilka är de mest avancerade och hemliga kurserna inom Scientologin.⁶⁶ Det ska enligt Scientologikyrkan finnas upp till 15 olika nivåer av OT men bara åtta är publicerade idag.⁶⁷

Mycket av scientologin handlar om att förverkliga sig själv som person, individen ses som sin egen skapare. Hubbard menade att teknologin som Scientologikyrkan erbjuder kan användas för att individer ska nå sin fulla potential. För scientologer är terapi en vital del och en av kärnverksamheterna inom rörelsen och används även till att öka självkänslan.⁶⁸

De ceremonier som bedrivs inom Scientologikyrkan kan liknas med de inom den protestantiska kyrkan, exempelvis gudstjänster och bröllop.⁶⁹ Det som skiljer sig är att man inom Scientologikyrkan inte säger ”gud” utan istället använder pronomen ”man” för sin högre makt.⁷⁰

Det finns ingen uttalad lära om sexualitet inom Scientologikyrkan förutom att sexuallivet är något som sker i hemmet mellan gifta partners. Det är svårt att få ett klart svar vart Scientologikyrkan står i HBTQ-frågor, en del personer tar ställning för samkönade äktenskap medan andra är emot. Hubbard var dock inte accepterande mot någon form av sexualitet som avvek från heteronormen.⁷¹

Under 1960-talet startade Hubbard en form av elitgrupp som fick namnet Sea org då verksamheten till en början var förlagd på ett fartyg till havs. Inom Sea org tränades de mest dedikerade medlemmarna från Scientologikyrkan och det ansågs vara en prestige att bli utvald för denna träning.⁷²

En stark kritik mot rörelsen är att följarna måste köpa dyra kurser, dyra auditeringssessioner och material för att kunna avancera och nå högre nivåer inom Scientologin. Detta leder till att människor tar lån för att komma vidare och skuldsätts på grund av sin tro. Att vara följare av Scientologikyrkan innebär en stor kostnad.⁷³

Många avhoppare från Scientologikyrkan är kritiska till rörelsen och beskriver en hierarkisk organisation där medlemmarna är hårt styrda. Det finns tidigare högt uppsatta medlemmar som vittnar om hård disciplin, kontroll och straff. Flera avhoppare har fått stort utrymme i media vilket bidragit till att Scientologikyrkan anses vara kontroversiell med hög auktoritet över sina medlemmar. Enligt flera avhoppare har de efter att de

⁶⁶ <https://www.scientologi.se/faq/operating-thetan/what-is-ot.html>

⁶⁷ Bromley 2009 s.94

⁶⁸ Bromley 2009 s.88, 92, 95

⁶⁹ Willms 2009 s.253

⁷⁰ Dericquebourg 2009 s.167, 168–169, 174

⁷¹ Hubbard (1975). *Science of Survival. Church of Scientology of California*. pp. 88–90. [ISBN 0-88404-001-1](https://www.isbn-international.org/product/0-88404-001-1).

⁷² Melton 2009 s.26

⁷³ Frisk 2007 s.19,21,22

lämnat Scientologikyrkan förföljts och tystats ner för att rörelsen vill dämpa en negativ framtoning. Scientologikyrkan hävdar att de utsätts för en systematisk förföljelse och trakasseras av sina meningsmotståndare. Mycket av det som sker inom scientologin sker bakom stängda dörrar och det är därför mycket svårt att studera vad som egentligen sker inom rörelsen.⁷⁴

4.2 Framställningen av Hubbard

L. Ron Hubbard är född 1911 i USA.⁷⁵ Hubbard framställs av rörelsen som en person som påverkat miljontals människors liv positivt genom sina verk och handlingar. Refslund Christen menar att den hagiografi som Scientologikyrkan skapat av ledaren, vilken även enligt Frisk återfinns i hans biografi, på flera sätt liknar berättelsen om Jesus i unga år. Bilden som målas upp är den av ett begåvat barn som har kvalitéer långt utöver det vanliga.⁷⁶ Hubbard och Scientologikyrkan menar att han redan i sin ungdom ska ha frågat sig varför det är så att människor ska behöva leva olyckligt och inte må bra psykiskt.⁷⁷

Frisk menar att Hubbard passar in i Webers beskrivning av en karismatisk ledare då han av Scientologikyrkan uppfattas ha exceptionella krafter och kvaliteter. Han ses som ofelbar och perfekt men samtidigt som en människa. Till skillnad från Raëls ledarskap finns dock ingen förväntan på hängivenhet eller kärlek till Hubbard, utan enbart en förväntan om respekt.⁷⁸

Hubbard gjorde tidigt Scientologikyrkan till en institutionaliserad och rationell organisation. Han rutinerade sin karisma så att strukturen fungerade även efter hans bortgång. Frisk skriver att Wallis ser det som att Hubbard uppmuntrade institutionaliseringen och tog tillvara på dess möjligheter. Frisk använder vidare Webers terminologi och menar att hans auktoritet tidigt övergick från att vara karismatisk till att vara rationell-legal.⁷⁹

Hubbard beskrivs, av Scientologikyrkan, som den första som vetenskapligt isolerade, mätte och beskrev den mänskliga anden. De menar att han kunde demonstrera andliga förmågor långt bortom vetenskapligt tänkande. Hubbard presenterade scientologin som ett sätt att uppnå målet som finns inom många andra religioner; att frigöra själen genom visdom. Enligt hemsidan beskrivs med andra ord Hubbard som en man som hittat lösningen på flera existentiella problem och livsfrågor.

Enligt Scientologikyrkan menade Hubbard att det var möjligt att dela dessa fantastiska upptäckter med hela mänskligheten. Hubbard producerade över

⁷⁴ Cowen 2009 s.66

⁷⁵ Refslund Christensen 2004: 236–237

⁷⁶ Refslund Christensen 2004 s.238

⁷⁷ Refslund Christensen 2004 s.240

⁷⁸ Frisk 2007 s.182–183

⁷⁹ Frisk 2007 s.183

10 000 skrifter och spelade in över 3000 föreläsningar, vilket scientologin menar är den mest utförliga redogörelsen kring det mänskliga sinnet och anden (thetan). Hubbards material svarar enligt Scientologikyrkan på de största mysterierna en person kan ställa sig som till exempel livets mening och vad som händer efter döden.⁸⁰ Förutom svar på existentiella frågor besatt Hubbard även förmågan att guida människor i mer vardagliga problem så som barnuppfostran, familjerådgivning och drogrehabilitering.

Hubbards forskning och material har enligt rörelsen motarbetats av regeringen. Hade Hubbard inte trotsat detta och fortsatt sin forskning hade mänskligheten gått miste om alla hans insikter och kunskaper.⁸¹ Hubbard formulerar detta själv som att slavdrivarna inte uppskattar att människor kommer till stor insikt genom scientologin.⁸² Hubbard har skrivit ett brev till vetenskapsmän där han ifrågasätter deras rätt att undanhålla kunskap för oinvigda människor. Scientologikyrkan erbjuder en chans att kringgå detta undanhållande och därmed inkludera sina medlemmar i den kunskap som faktiskt finns.⁸³ Likt Raël, om än i annan form och ordval, trycker även Hubbard på vilken unik kunskap han sitter på och hur generös han är som vill dela denna med alla människor.

Hubbard har ofta beskrivits av Scientologikyrkan som en äventyrlig individ som gärna ville utforska det okända. Han tillskrivs inom rörelsen flera goda egenskaper där bland annat "vän" är ett av dem. Han målas upp av medlemmarna som en autonom och medveten person.⁸⁴

Trots sin död 1986 fortsätter Scientologikyrkan att handla om Hubbard, enligt många följare kommer han ses som en ny Jesus om hundra år. Hubbard lämnade efter sig en stor mängd material kring hur rörelsen skulle bedrivas efter hans död. I de flesta kyrkor finns en byst av honom⁸⁵ och det finns inskrivet att varje kyrka inom scientologirörelsen ska ha ett kontor med alla Hubbards verk samlade som om han skulle komma tillbaka närsomhelst från en lång resa.⁸⁶ Hubbard är således fortfarande högst närvarande och styrande i sin rörelse trots att han är avliden sedan många år tillbaka.

5. Jämförande analys

Vid appliceringen av den komparativa metoden på det material som studerats och sammanställts kring de två ledarna Raël och Hubbard blir det tydligt att det förekommer många likheter i deras respektive framställan men också olikheter. Båda anses besitta svar på mänsklighetens stora frågeställningar och erbjuder att inviga sina följare i sanningen och vägleda dem mot högre insikter. De är båda karismatiska ledare som tillskrivits

⁸⁰ <http://www.lronhubbard.se/awards-and-recognitions/founder.html>

⁸¹ <https://www.lronhubbard.se/articles-and-essays/researching-in-the-humanities-1.html> s.4

⁸² <https://www.lronhubbard.se/articles-and-essays/my-philosophy.html>

⁸³ <https://www.lronhubbard.se/articles-and-essays/researching-in-the-humanities-1.html> s.1

⁸⁴ Bromley 2009 s.89

⁸⁵ Cowan 2009 s.63–64

⁸⁶ Melton 2009 s.29

sina karismatiska egenskaper av sina följare. Däremot skiljer sig deras respektive transformering från en ”vanlig” människa till en karismatisk ledare åt. Hubbard ansågs begåvad och intelligent redan som barn och ska ha forskat till sig sin exceptionella kunskap medan Raël nått sin upplysning snabbt och plötsligt genom att bli bortförd av utomjordingar.

5.1 Legitimitet

Som utomstående och icke troende kan det vara svårt att förstå den legitimitet som ledare inom nya religiösa rörelser, som Raël och Hubbard, kan tillskrivas. Ledarna som beskrivs i denna uppsats har till mångt och mycket skapat sin egen legitimitet genom det material de publicerat kring sina respektive rörelser i vilka de beskrivs som unika och utvalda. Följarna har sedan förstärkt och bekräftat denna legitimitet genom att ta till sig och sprida ledarnas budskap vidare.

Den information som respektive rörelse presenterar om sin ledare kan ses som ett manifest för varför just den ledaren har svar på de stora frågorna. Legitimiteten skulle dock sakna mening och auktoritet om inte följarna bekräftat denna. Ledaren erbjuder de svar på stora existentiella frågor som sökaren strävat efter att finna och skapar en känsla av att sökaren hamnat rätt, hittat hem. Ledarna bibehåller sedan sin legitimitet genom att tillsammans med andra medlemmar fortsätta förmedla att rörelsens tro är den rätta.

Raël och Hubbard har skapat sin legitimitet på olika sätt. Raël menar att utomjordingar gett honom legitimitet att förmedla Elohim budskap. Elohim beskrivs som väldigt specifik i att Raël är den profet som de noga valt ut för att förbereda mänskligheten på deras återkomst. Hubbard å andra sidan säger sig ha forskat fram det material som gett honom liknande legitimitet. Trots att han ska ha motarbetats från meningsmotståndare så framställs han anse det vara sin plikt att producera materialet hans medlemmar tar del av idag. Raël framställs således ha blivit utvald av någon annan (utomjordingar) för att som mellanhand sprida informationen till mänskligheten medan Hubbard direkt sprider sin egen kunskap till mänskligheten.

5.2 Auktoritet

Auktoritet kan beskrivas som förmågan att påverka människors livsval eller få dem att lyda ens uppmaningar. Det blir i uppsatsen tydligt att både Raël och Hubbard i allra högsta grad besitter denna förmåga men deras respektive auktoritet tar sig olika uttryck.

Raëls auktoritet bygger till mångt och mycket på hans närvaro. Den Raeliska rörelsen är Raël och vice versa. Rörelsen är beroende av honom då han är den enda som står i kontakt med utomjordingarna och därmed är den enda som kan driva Raelismen framåt. Raëls auktoritet tycks kräva hängivenhet och kärlek från följarna. Medlemmarna förväntas, som

beskrivs ovan, buga för Raël när de möts. Hubbard å andra sidan institutionaliserade och rutinerade sin auktoritet, som Frisk framhåller, så att han redan innan sin bortgång kunde retirera från rörelsen men ändå bibehålla kontroll och indirekt ledarskap genom sina publikationer. Hubbard har i stor utsträckning blivit mer av ett varumärke för Scientologikyrkan och hans karisma har övergått till Scientologikyrkans litteratur.

Det är tydligt att följare av den Raeliska rörelsen såväl som följare av Scientologikyrkan bekräftar och förstärker bilden av sin ledare, och genom det indirekt stärker sin ledares auktoritet, precis som Barker beskriver i sin teori. Följare av såväl den Raeliska rörelsen som följare av Scientologikyrkan tar till sig material publicerat av respektive ledare som sanning och sprider denna information vidare.

5.3 Karismatisering

Uppsatsen har påvisat hur karismatiseringen av de två ledarna har skett inom de nya religiösa rörelserna som undersökts. Båda ledarna har skapat en bild av att de besitter den visdom och det kunnande som svarar upp mot livets stora frågor. De har sökt och fått bekräftelse samt erkännande på validiteten i detta via sina följare som successivt växt i antal och tillsammans med dem spridit deras karisma till högre höjder. För både Raël och Hubbard är det viktigt att deras följare fortsätter att sprida det viktiga budskapet om deras gåvor. Att följarna gjort och fortsätter göra detta inom båda rörelserna är ett kvitto på att den karismatiseringsprocess, som Barker beskriver, har skett. Trots att grupperna ofta beskrivs som kontroversiella söker sig nya människor till dem varje år, i olika länder och i olika kulturer runt om i världen.

Både Raël och Hubbard framställs som speciella och utvalda redan som barn, om än på olika sätt. Raël framställs inte ha haft några exceptionella egenskaper som barn men efter att han träffat utomjordingarna visade det sig att de hade valt ut honom som den sista profeten redan när han föddes. Hubbard däremot beskrivs ha varit intelligent redan som barn och hans begåvning har successivt lett honom till den enorma kunskap han ansågs besitta vid sin bortgång, vilken förs vidare genom hans verk idag. Bilden av någon som utvald, speciell och bärare av upplysning är ofta förenat och förknippat med karisma och är därmed en viktig komponent i en ledares karismatisering.

Raël tillskrivs ha ett kall från en högre makt, han är utvald och speciell och ska rädda mänskligheten. Han är utomjordingarnas enda budbärare, en fåraherde som ska föra tillbaka flocken till vattenhållet. En tydlig karismatisk retorik används för att beskriva hans egenskaper och stärker därmed hans karisma. Scientologikyrkan använder en liknande karismatisk retorik för att beskriva sin ledare. Hubbard är en man som påverkat miljontals människor positivt, han kan demonstrera andliga förmågor långt bortom vetenskapligt tänkande och han kan frigöra själen genom

visdom. Han ska, liksom Raël, upplysa människor men inte som budbärare utan som en direkt lärare av sin egen forskning.

Både den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan beskriver hur viktigt och rätt det är att följa deras ledare. Inom den Raeliska rörelsen anses följarna gå rätt väg medan de som står utanför rörelsen stödjer militära makter som gör jorden till en sämre plats. Hubbard skyller inte de utomstående ovilja att gå med i rörelsen på dem själva, liksom Raël, utan lägger skulden för mänsklighetens okunskap på regering och forskare som motarbetar mänsklighetens upplysning via Scientologikyrkan. Essensen blir dock densamma; om du inte följer den Raeliska rörelsen eller Scientologikyrkan går du miste om mänsklighetens sanning.

Karisma är inte bundet enbart till personer, som Barker konstaterat. I fallet Scientologikyrkan blir detta tydligt då man kan argumentera för att det material som Hubbard skapat har en karisma i sig. Raël har förvisso också publicerat massor av material men detta har inte fått samma spridning som Hubbards. Man kan således argumentera för att karismatiseringen inom den Raeliska rörelsen är mer personbunden till sin ledare medan karismatiseringen inom Scientologikyrkan återfinns både i ledaren och i hans verk.

Det blir tydligt i båda rörelsernas framställan av sin respektive ledare att bilderna av dem konstruerats så att de uppfattas som karismatiska. Både Raël och Hubbard beskrivs som generösa personer som osjälviskt vill dela sin exceptionella kunskap med hela mänskligheten. Detta är kanske deras största karismatiska egenskaper. Det är dock inte nödvändigtvis så att deras tillskrivna karisma, som Barker beskriver, uppfattas av utomstående men för följarna är den alltså tydlig och levande och utgör kanske essensen i känslan av att de hittat rätt sanning.

5.4 Slutsats

Den komparativa analysen som har använts visar likheter och skillnader mellan de två ledarnas karisma och karismatiseringsprocesser, utifrån Weber och Barkers teorier. Det viktigaste likheterna är att både den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan tydligt använder en retorik som framhåller en bild av respektive ledare som karismatisk. Båda ledarna tillskrivs exceptionella egenskaper och beskrivs besitta svaret på allt. Skillnaden ligger i ledarnas auktoritet och bakgrunden till hur respektive ledare nått sin upplysning; Raël har tilldelats sin kunskap medan Hubbard har forskat till sig sin kunskap.

6. Diskussion

Av de två nya religiösa rörelser som diskuterats i denna uppsats; den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan, är den Raeliska rörelsen den betydligt mindre. Det skiljer miljontals följare mellan de två rörelserna. Det som de har gemensamt och som gör dem jämförbara är dock deras styre av högst karismatiska ledare.

Orden ny religiös rörelse väcker ofta associationer till en normbrytande rörelse med ett avvikande religiöst utövande. Mina egna föreställningar kring den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan, vid uppstarten av detta arbete, gick just i dessa banor. Jag hade en föreställning om att det kunde förekomma stark auktoritär påverkan från rörelsernas ledare över dess medlemmar, en bild som till viss del har stärkts.

Arbetet har påvisat att både den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan har skapats av karismatiska ledare som med sina budskap påverkar miljontals människors liv. En relevant reflektion är att beskrivningen av respektive ledare och rörelsens utövande skiljer sig markant mellan aktiva medlemmar och avhoppare. Det förekommer berättelser om såväl stark gemenskap och generositet som berättelser om stängda miljöer där det förekommer förtryck. Det är inte arbetets syfte att fastställa huruvida det förekommer tvång och/ eller förtryck inom dessa rörelser men alltså viktigt att lyfta fram att dessa berättelser finns och ofta får en hel del plats i media.

En karismatisk ledares karisma är oftast mest synlig för den aktiva medlemmen vars fokus ligger på ledarens positiva egenskaper men är desto mer otydlig hos en avhoppare som breddat sitt perspektiv och reflekterat kring ledarens negativa egenskaper och inflytande. Det står klart att Raël och Hubbard båda besitter starka egenskaper förenliga med att locka till sig många människors intresse och därefter i stor utsträckning påverka deras liv över lång tid, men också att dessa egenskaper inte alltid upplevs som positiva i slutändan. Karismans innebörd är olika beroende från vilken sida man ser den ifrån, inifrån rörelsen som medlem eller utifrån som icke medlem.

Vad som kommer ske med bilden av Raël och Hubbard om exempelvis tjugo till trettio år är det svårt att sia om. Det verkar inte som att karisman och auktoriteten hos de två ledarna bleknar, de ses fortfarande trots årtionden sedan rörelsernas uppkomst som vitala av respektive rörelse. Det är möjligt att det kommer ske en förändring genom exempelvis tredje eller fjärde generationens medlemmar som inte personligen kommer ha möjligheten att träffa någon av ledarna. Det kan vara så att bilderna av Raël och Hubbards karisma bibehålls eller till och med förstärks genom berättelserna om dem men deras ledarroll kommer att ersättas av nya ledare som driver rörelserna vidare.

Vad som kommer hända med den Raeliska rörelsen efter 2035 är det svårt att förutspå. Som lyft i en artikel från *Expressen*⁸⁷ 2007 verkar detta inte spela så stor roll som man kan tro, personerna i artikeln menar att deras mående är det viktiga och inte om en profetia slår in eller ej. Det handlar mer om att Raël skapar ett välmående och anses kunna ge svar på stora frågor. Från min synvinkel känns det otroligt att rörelsen kommer växa till samma kaliber som exempelvis Scientologikyrkan. De referenser som förekommer till Gamla Testamentet och influenser av österländska

⁸⁷<https://www.expressen.se/nyheter/vi-vill-ocks-bli-klonade/>

religioner kan tänkas bli allt för krångliga för att människor ska fortsätta lockas. Detta i kombination med att utomjordingarna inte anländer, Raëls eventuella bortgång och Cloneaid är troligen för kontroversiellt för att locka medlemmar i miljonklassen, trots Raëls starka karisma.

Scientologikyrkan har till skillnad från den Raeliska rörelsen redan visat att den klarar av att stå på egna ben efter sin ledares bortgång under flera årtionden. Denna rörelse har etablerat en stark och solid grund utifrån Hubbards arbete vilket gör att hans karisma och auktoritet lever vidare. En ny ledare har tillträtt men det är fortfarande Hubbards ord och visdom som styr rörelsen. Människor fortsätter att lockas av att uppnå de mytomspunna OT-nivåerna vars innehåll hemlighålls för icke medlemmar.

Tidigare forskning, som exempelvis Barkers, har lett fram till teorier kring vad som får människor att dras till en rörelse. Det Barker och Weber undersöker främst är hur en ledares karisma gestaltas och på vilket sätt detta påverkar rörelsens följare. Weber fokuserar mer på ledarskap överlag medan Barkers begrepp kring karisma fokuserar mer specifikt på ledare för nya religiösa rörelser. Weber var verksam under en tid där begreppet *nya religiösa rörelser* inte var myntat. Barkers teorier utgår från Weber och det finns därför självklart likheter, däremot har hon haft möjlighet att faktiskt diskutera fenomenet karisma och karismatisering i kontexten av nya religiösa rörelser, vilket gör hennes resonemang väldigt intressant för denna uppsats. Det kan vara så att Webers arbete sett annorlunda ut om han levt idag, men det är en ren spekulering och inget som går att belägga.

Denna uppsats erbjuder en introduktion till karisma och karismatisering genom Raël och Hubbard. Det har varit mycket intressant att analysera och jämföra dessa två ledares egenskaper och framställan, genom i huvudsak Weber och Barkers teorier. I en annan kontext skulle det vara intressant att fördjupa denna studie ytterligare genom att fortsätta följa respektive rörelses utveckling utifrån karisma och karismatisering. Min förhoppning är att jag får möjligheten att göra detta längre fram.

7. Metoddiskussion

Den metod som har använts i uppsatsen har kunnat leda fram till flera resultat som är användbara. I analysen påvisas flera likheter och skillnader mellan Raël och Hubbard som ledare för nya religiösa rörelser. Den komparativa analysen visar att de två ledarna tillskrivs karisma av sina respektive rörelser och därmed ses som karismatiska. Ett jämförbart underlag har skapats, även om det funnits mer underlag om Scientologikyrkan än om den Raeliska rörelsen, för att få en rättvis framställning för läsaren. Det finns mer egenproducerat material hos respektive rörelse mot betalning eller medlemskap i någon av rörelserna men detta har inte känts aktuellt som underlag ur ett forskningsetiskt perspektiv.

Denna uppsats hade kunnat diskutera rörelserna mer individuellt men hade då behövt använda en annan analysmetod och omformats på ett annat sätt. Det hade inte heller gått att undersöka rörelserna på samma sätt om man skulle göra en komparativanalys av exempelvis deras uppkomst eller på vilket sätt deras religiositet gestaltas.

Det Denk kallar nivåförelslut har kunnat undvikas genom att noga undersöka materialet och hitta en jämvikt i språk och kontext. Det handlar exempelvis om hemsidor där de två rörelserna framställer sin respektive ledare med liknande ord; ofta förekommer ord som tillskriver ledaren en unik egenskap som till exempel storslagen. Arbetet kunde ha misslyckats om viktiga likheter i beskrivningar eller snarare tillskrivningar av ledarna inte uppmärksammats.

Det hade gått att använda ytterligare material från båda rörelserna så som till exempel filmer producerade av de två rörelserna och studerat dessa djupare. Detta hade dock inneburit timmar av materialgenomgång och urval som inte fanns inom tidsramen för detta arbete. Detta betyder inte att det är omöjligt utan är snarare något som uppmanar till vidare forskning av den Raeliska rörelsen och Scientologikyrkan.

Sammanfattningsvis är det material som använts i lagom kvantitet för arbetets syfte och omfattning och metodvalet korrekt för resultatets validitet.

8.Sammanfattning

Syftet med denna uppsats har varit att arbeta utifrån den frågeställning som skapades i ett inledande skede. Frågorna rör hur den Raeliska rörelsen samt Scientologikyrkan framställer bilden av sina ledare, Raël och Hubbard, vilka likheter och olikheter de har i sitt ledarskap samt hur detta kan relateras till teorier kring karisma och karismatisering. Bilden av två ledare som har utträttat storverk för sina följare, men även för mänskligheten i sig, har framträtt.

Det material som använts visar hur de två ledarna framställs genom akademiskt material såväl som material från rörelserna själva. Uppsatsen utgår från en komparativ metod genom vilken de två ledarna jämförs för att hitta likheter såväl som skillnader. Det arbete som genomförts visar att två så pass olika rörelser ändå har viktiga gemensamma aspekter, exempelvis i retoriken kring hur ledarna framställs.

De två ledarnas framställan har diskuterats utifrån begreppen karisma, karismatiseringsprocess och karismatisering. Således har uppsatsen fyllt sitt syfte och besvarat de frågor som ställdes i frågeställningen.

9.Referenser

Barker Eileen. 1993. Charismatization: The social production of 'an ethos propitious to the mobilization of sentiments'. I: *Secularization, Rationalism and Sectarianism*. Barker Eileen, Beckford James A. och Dobbelaere Karel (red). Oxford; New York: Oxford University s.181-202

Bernadette Rigal-Cellard. 2009. Scientology Missions International (SMI) : An Immutable Model of Technological Missionary Activity. I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.325-334

Bromley David G. 2009. Making sense of scientology: prophetic, contracutal religion. I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.83-102

Cowan Douglas E. 2009. Researching scientology: perceptions, premises, promises and problematics. I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.53-79

Chryssides George D. .2000. Is God a Space Alien? The Cosmology of the Raëlian Church. *Culture and Cosmos*. Vol. 4 no 1, Spring/Summer 2000 s.36-53.

Denk Thomas. 2002. *Komparativ metod – Förståelse genom jämförelse*. Lund: Studentlitteratur

Dericquebourg Régi. 2009. How Should We Regard the Religious Ceremonies of the Church of Scientology?. I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.165-182

Frisk Liselotte. 2007. *De nya religiösa rörelserna - vart tog de vägen?: en studie av Scientologi-kyrkan, Guds Barn, Hare Krishna-rörelsen, Moon-rörelsen och Bhagwan-rörelsen och deras utveckling över tid*. Nora: Nya Doxa

Gail M. Harley & John Kieffer. 2009. Development of auditing. I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.183-205

Lewis, James R. 2009. The Growth of Scientology and the Stark Model of Religious "Success". I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.117-140

Lewis, James R. 2012. Scientology: up stat, down stat. I: *The Cambridge companion to New Religious Movements*. Hammer Olav, Rothstein Mikael (red). Cambridge: Cambridge University Press. S.133-149

Melton Gordon J. 2009. Birth of a religion. I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.17-34

Palmer Susan J. 2004. *Aliens Adored : Rael's UFO Religion*. New Brunswick, N.J. : Rutgers University Press

Palmer Susan J., Sentes Bryan. 2012. The International Raëlian movement. I: *The Cambridge companion to New Religious Movements*. Hammer Olav, Rothstein Mikael (red). Cambridge: Cambridge University Press s.167–183

Prophet Erin. 2016. Charisma and authority in new religious movements. I: *The Oxford Handbook of New Religious Movements*. Lewis, James R., Tollefsen, Inga B (red). Oxford: Oxford University Press s.36-49

Raël. 2002. *Budskapet från utomjordingar*. Stockholm: Raeliska rörelsen

Refslund Christensen Dorte. 2004. Inventing L. Ron Hubbard: On the Construction and Maintenance of the Hagiographic Mythology of Scientology's Founder .I: *Controversial New Religions*. Aagard Petersen Jesper, Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.227-258

Rothstein Mikael. 2016. Hagiography: A note on the narrative exaltation of sect leaders and heads of new religions. I: *The Oxford Handbook of New Religious Movements*. Lewis, James R., Tollefsen, Inga B (red). Oxford: Oxford University Press s.392-400

Trompf Garry w. 2012. History and the end of time in new religions. I: *The Cambridge companion to New Religious Movements*. Hammer Olav, Rothstein Mikael (red). Cambridge: Cambridge University Press S.63-79

Wessinger Catherine. 2012. Charismatic leaders in new religions. I: *The Cambridge companion to New Religious Movements*. Hammer Olav, Rothstein Mikael (red). Cambridge: Cambridge University Press s.80-96

Willms Gerald. 2009. Scientology: "Modern religion" or "religion of modernity"? . I: *Scientology*. Lewis James R. (red). Oxford; New York: Oxford University s.245-265

Elektroniska källor

Expressen. 2007. Vi vill också bli klonade. Publicerad i *Expressen* 2002, uppdaterad 2007-02-08. Tillgänglig på:
<https://www.expressen.se/nyheter/vi-vill-ocksa-bli-klonade/> (hämtad 2019-05-25)

Raeliska Rörelsen. Hemsida. <https://sv.rael.org/>. Besökt 2019-05-22

Raine Susan. 2015. Astounding history: L. Ron Hubbard's Scientology space opera. *Religion* Vol. 45, No. 1. 66–88
Tillgänglig på: <https://www.tandfonline-com.www.bibproxy.du.se/doi/abs/10.1080/0048721X.2014.957746>
(hämtad 2019-05-17)

Scientologerna Sverige. 2019. Hemsida. <https://www.scientologi.se/>.
Besökt 2019-05-22
Weber Max. 1968. *On Charisma and Institution Building*. Chicago: University of Chicago Press